

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום ראשון י"א ניסן תש"פ | דף היומי בבלי: שבת ל.
דף היומי בהלכה: מסימן תס"ז סעיף ה' עד אמצע סעיף ח' 'ותאנים יבשים וענבים'.
מוסר: שמירת הלשון - שער התורה וכמה צריך עד 'והתבונן'.
קנין חכמה הלימוד השבועי: מסכת אבות פרק ג משנה ט עד פרק ג משנה יא

נדהמתי: ראיתי את סבי יושב בפתח ואנשים עוברים וזורקים לו כסף... | "זכינו למצוה נדירה שמזדמנת פעם במאה שנים" | בניסן
עתידין להיגאל: רמזים מטלטלים על פעמי הגאולה | האם עשרה אנשים בעשר מרפסות יכולים להצטרף למנין? | 1862

על דא ועל הא

מרון הנצי"ב מוואלוז'ין זי"ע: "לא נזכר בספר יחזקאל לשון 'מלחמה' על גוג ומגוג, ולא יהיה אלא מגפה גדולה!"

ציור יהושע ויסמן

בניסן עתידין להגאל: רמזים מפעמים ומטלטלים על פעמי הגאולה הנשמעים בימים אלו

אידעלעך, היש רמז ברור מזה? הנצי"ב מסביר שלפני ביאת
המשיח תתרחש 'מלחמת גוג ומגוג', לא מלחמה של חזית
וכידונים, אלא 'מגפת גוג ומגוג', מגפה בה כל העולם ילקו.
והנה, אנחנו נמצאים במגפה הגדולה ביותר שהיתה בעולם -
לא מבחינת כמות מתים ב"ה - אלא מבחינת התפשטות המגפה
בעולם כולו, באופן של ציוויליזציה וגלובליזציה, כשעולם שלם
נדבק, נסגר ונעצר בגללה.
אנחנו לא עוצרים כאן.

בספר 'צבי לצדיק' שנדפס מחדש, של הרה"ק רבי צבי אלימלך
מבלאו'וב זי"ע, נדפס בסוף פרשת בא לשון עלומה כשהוא כותב
מבלי לבאר יותר מדי, ש'פה סח' שנאמר בגאולת מצרים, ופסחתי
עליכם, רומז לשנה בה אנו נמצאים כעת. שכן פ"ה פעמים מספר
ס"ח, עולה למניין ה' אלפים תש"פ!"

אז הבה אחים ניישר לבבות. ניישר כל עקמומית שבתוכנו.
נתעורר ונזעזע את עצמנו בתורה, בתשובה, בקבלות טובות.
נתחרט על העבר ונתחיל לצעוד לעבר העתיד. כדי שבאותו רגע
בו הוא יפציע, רכוב על חמורו, נהיה מוכנים אליו!

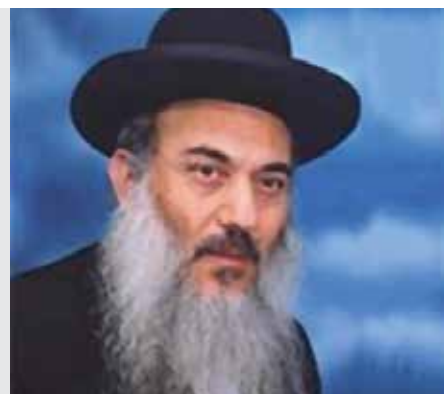
(יקותיאל יהודה גנזל, המבשר)

זה קרוב, ברידער'לעך, קרוב מתמיד. סימנים רבים כל-כך
מראים שאנחנו קרובים לגאולה. הנה, עוד רגעים אחדים וקול
שופרו של אליהו הנביא ינסר בחלל העולם, ינסר גם לבבות. ברגע
אחד הכל יתפוגג, איש לא יזכור מדאגה, חוסר ומכאוב, ברגע
אחד הבריאה כולה תתחיל לשורר את שיר הגאולה. כולם יינשאו
על כנפי נשרים אל ירושלים העתיקה. שם, בחסותו של מלכנו
משיחנו, נקריב את קרבן הפסח.

בימים קודמים הבאנו את דברי בעל-הטורים ומרנא החתם
סופר, שניהם התנבאו בסגנון אחד על כך שלפני ביאת המשיח
יהיה סגר גדול, בידוד המוני, הציווי של 'ואתם לא תצאו איש
מפתח ביתו' יחזור ויישנה. ואת זה אנחנו כבר רואים שקורה.
בידוד כלל-עולמי כמוהו לא היה מיום בריאתו של אדם הראשון.
רמזים נוספים ומטלטלים מתחילים לצוף.

חכמינו זכרונם לברכה אומרים ב'ספרי' פרשת בהעלותך: "איזו
היא מלחמה שישראל נושעים בה ואין אחריה שעבוד? אין אתה
מוצא אלא מלחמת גוג ומגוג!" מבאר מרון הנצי"ב מוואלוז'ין זי"ע
בביאורו 'עמק הנצי"ב', בהאי לישנא: "לא נזכר בספר יחזקאל
לשון 'מלחמה' על גוג ומגוג, ולא יהיה אלא מגפה גדולה!"

ניגשתי לסבי ואמרתי לו: סבא, הרי אינך צריך את הכסף, מדוע אתה מבייש את המשפחה ומקבל נדבות?!... סבא גער בי ואמר: "הרי אתה רב, לא? עליך להבין לבד מדוע אני עושה זאת!"...

אדם גדול מוכן להחשב בעיני הבריות כקבצן עלוב - העיקר שלא לבייש!

ולוקח כסף לעצמך? אתן לך משכורת חודשית, רק אל תיקח כספים מאחרים.

סבי גער בי ואמר: "הרי אתה רב, לא? עליך להבין לבד מדוע אני עושה זאת!" והוא הסביר: "תראה, אני לא ביקשתי כסף מהמתפללים, לא פתחתי את ידי, ובכל זאת בא אדם וחשב שאני עני והושיט לעברי עשר אגורות. אם הייתי נרתע בתיעוב ואומר לו: 'מה, אני קבצן?! וזו מפה, תתבייש לך'... הוא היה נפגע. אינני רוצה לפגוע בבני אדם. לכן אני מוכן להתבייש שיחשיבוני קבצן, העיקר שאחרים לא יתביישו בגללי".

אחרי זה הוסיף ואמר: "ובאמת, מה הפסדתי? הנה, את כל הכסף שנכנס אני לוקח ושם בקופת הצדקה של בית הכנסת"... כמה נפלא: גם העניים הרוויחו וגם הנותן לא התבייש!

זוהי גדלות של בן אדם! הרי כל אחד מאיתנו, אם היה יושב בתור בקופת חולים, ומישהו היה חושב שהוא קבצן ומשליך לעברו עשר אגורות - הרי היה צועק עליו: מה קרה לך, תתבייש לך, נראה שאני קבצן?!... אבל אדם גדול אינו נוהג כך. הוא מוכן להחשב בעיני הבריות כקבצן עלוב - העיקר לא לבייש את הזולת!!

(גיליון 'מסורת אבות' מתוך ספר 'נתיבי אור' להרב יגן זצ"ל)

סיפר הרב נסים יגן זצ"ל: פעם למדתי לקח מאלף מסבי, שהיה 'בעל הבית' אך מלא תוכן ויראת שמים. ומעשה שהיה כך היה: סבי היה נוהג לבוא מוקדם בבוקר לבית הכנסת ולומר שם פרקי תהילים. הוא היה רגיל לשבת בפתח בית הכנסת ולא בתוכו. מדוע? משום שבתוך בית הכנסת אור השמש שחדר פנימה לא הספיק, והיה קשה לו לקרוא תהילים, ומאחר ולא רצה להדליק את החשמל בבית הכנסת במשך היום ולבזבז כספי ציבור, לכן ישב ממש בפתח בית הכנסת כדי שיוכל לקרוא לאור היום.

פעם אחת הזדמנתי בבוקר לאותו בית כנסת, והנה אני רואה יהודים נכנסים במרוצה לבית הכנסת, וכשראו אותו, יהודי זקן עם ספר תהילים בידו, חשבוהו לקבצן [למרות שלא הושיט יד] והנהגתם היתה בהתאם: אחד הושיט לו עשר אגורות - והוא לקח ושם בכיס... השני הושיט לו חצי שקל, והוא שם בכיס... וכך היה כל אחד היה זורק לו מספר אגורות ונכנס לבית הכנסת, והוא שם בכיס.

אני נפגעתי עד עמקי נשמתי, כעסתי על סבי מאוד, הרי לא חסר לו כסף. אחרי שסיימתי את התפילה ניגשתי אליו ואמרתי לו: סבא, הרי אינך צריך את הכסף, מדוע אתה מבייש את המשפחה

מהי מכירת י"ג? האם ניתן למכור חמץ בעיין? ומה יעשה אם לאחר המכירה מצא דבר נוסף הטעון מכירה?

תמצית דיני מכירת חמץ

שנשנה בפרשת ראה (טז, ד): "ולא יראה לך שאור בכל גבולך שבעת ימים".

איסור 'בל יראה ובל ימצא' - אינו אלא על חמץ של ישראל, כפי ששנינו במסכת פסחים (כה, א): "חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח - מותר בהנאה, ושל ישראל אסור בהנאה שנאמר: לא יראה לך שאור". בטעם האיסור מבואר בגמרא (כט, א), שהוא

מכירת חמץ

איסור החזקת חמץ ברשות הישראל בימי חג הפסח נכתב בתורה מספר פעמים. בפרשת בא נאמר (יב, טו): "אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם", ולהלן נאמר (פסוק יט): "שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם". בהמשך הפרשה נאמר (יג, ז): "ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור בכל גבולך", איסור

קנס חכמים: "הואיל ועבר עליה בבל יראה ובל ימצא".

חמץ דגן גמור שעבר עליו הפסח, בין שעבר עליו כל הפסח ובין שלא עבר עליו אלא מקצת הפסח, הרי הוא אסור בהנאה לכל אדם מישראל, לפי שקנסו חכמים לבעל החמץ על שעבר עליו בבל יראה ובל ימצא, וכיון שלא רצו חכמים לחלוק בגזירתם, אסרוהו על כל אדם. ולא עוד, אלא אפילו היה בעל החמץ אנוס שלא היה יכול לבערו, או שלא היה יודע ממנו כלל עד לאחר הפסח, אסרוהו בהנאה, כדי שלא יניח כל אדם חמצו עד לאחר הפסח ויאמר אנוס הייתי (1). אבל חמצו של נכרי שעבר עליו הפסח מותר אפילו באכילה (2).

על כן תקנו חז"ל שישראל שיש לו הרבה חמץ בערב הפסח יכול למכרו או ליתנו במתנה לנכרי, גם אם ידוע שהנכרי בכלל לא יגע בחמץ אלא ישמרנו לו עד לאחר הפסח. כיון שהנכרי קנהו באחד מדרכי הקנייה המועילים, ואם רצה יכול שלא להחזירו ואין הישראל יכול להוציא ממנו בדין, נמצא שבכל ימי הפסח היה החמץ קנוי לנכרי בקנין גמור, וכשהוא מחזירו לאחר הפסח, הרי הוא כנותן לו מתנה או כחוזר ומוכרו לישראל (3).

מכירת החמץ לגוי

החמץ שנשאר בביתו ואינו מבערו, יכול למוכרו לגוי ולא יצטרך לבערו. כמו כן יהיה החמץ מותר בהנאה אחר הפסח, ככל חמץ של גוי. מכירה זו נעשית כדרך מכירה גמורה בכל הקניינים הנעשים במכירה כעין זו (4), ובמוצאי הפסח קונים את החמץ בחזרה מהגוי.

מעיקר הדין היה צריך להוציא את החמץ שמוכר מביתו. אך באופן שהדבר כרוך בטירחה, מותר להשאיר את החמץ בביתו. אולם צריך להקנות או להשכיר גם את המקום בו מאוחסן החמץ, כדי שלא ייראה כמשהה את החמץ בביתו ואינו חפץ למוכרו (5). כיום מקובל להשכיר לגוי את מקומות איחסון החמץ ולא למוכרם (6).

יש הסוברים, שצריך למסור לגוי את המפתח של המקום שבו מונח החמץ, כי בכך יהיה ניכר ביותר שהמכירה היא אמיתית (7). בזמננו מקילים בזה ואין מוסרים את המפתחות, אלא מגלים דעתם בשעת המכירה, שיש לגוי את האפשרות לקבל את המפתח, בעת שיהיה חפץ בכך (8).

סידור שטר הרשאה למכירת חמץ

בעבר היה מקובל, שכל יהודי שרוצה למכור את חמצו, הולך בעצמו אל אחד מממכריו הנוכריים, ומוכר לו את חמצו כדת וכדין. אולם עקב ריבוי הפרטים והדינים שבמכירת החמץ לגוי, התקבל המנהג בדורות האחרונים, למנות את הרב כשליח בכתב הרשאה מיוחד. בכתב הרשאה מפרטים את כל פרטי המכירה, והרב נעשה שליח לבצע את המכירה מרשותו לרשות הגוי (9). מכירת חמץ יש לערוך באמצעות הרב הבקי בדיני מכירה לפרטיהם, היודע לערוך את שטר המכירה כדת וכדין. בימינו נהוג

שכל אחד כותב שטר הרשאה, הממנה את הרב כשליח למכור את החמץ לגוי במכירה גמורה, ולהשכיר לנכרי את המקומות שהחמץ מונח בהם, [- הרב אינו קונה את החמץ, אלא משמש כשליח בלבד]. על יסוד כתבי הרשאה אלו, מכין הרב שטר מכירה כללי בשם כל בני העיר.

נהגו לעשות קניין סודר ולחתום על שטר ההרשאה, כדי לחזק העניין. (כמו"כ נהוג לתת לרב או לשליח הממונה על המכירה שכר טרחה בעת נתינת ההרשאה, ויש לכך יסוד בהלכה) (10).

את החמץ הנמכר לנכרי צריך להניח בתוך ארון נעול, ולהצניע את המפתח או להדביק נייר ע"ג הארון, כדי שבימי הפסח יזכור, שיש חמץ בארון זה ולא יכשל באכילתו. כמו כן יש לציין את מקום החמץ בשטר המכירה.

אם מצא דבר הטעון מכירה, לאחר שהרב כבר מכר את החמץ, יכניס את החמץ במקומות המסומנים שנמכרו לגוי (11).

שימוש במקום שנמכר - יש לדעת, שאין להשתמש בפסח באותם מקומות שנמכרו לנכרי, גם אם משאיר זכות כניסה, אלא בדרך עראי.

מה נכלל במכירה - המכירה לגוי כוללת את כל סוגי החמץ למיניהם, כגון: חמשת מיני דגן, קמח דגנים, לחמים לסוגיהם, דברי מאפה, בירה ושמרי בירה, ויסקי ומשקאות חריפים מתוצרת חוץ, תרופות (שיש בהם טעם) העשויים מחמץ או מתערובתו, וכן כל מאכל המכיל תערובת חמץ כל שהוא.

על-כן, כל מי שיש ברשותו חמץ או תערובת חמץ, ואין בדעתו לשורפו בשריפת החמץ, ימכרם לנכרי בשטר.

אותם המחזיקים במניות של מפעלים שמייצרים בהם חמץ, צריך להכליל במכירת החמץ גם את המניות שיש להם. (ראה ביאור העניין בהרחבה בחוברת ערבי פסחים תשנ"ה).

חמץ גמור - מצד הדין מותר למכור לנכרי חמץ גמור, כגון עוגיות, ביסקוויטים וכדו', אלא שיש נוהגים שלא למכור חמץ גמור, אלא אם כן ייגרם להם הפסד מרובה, אם יצטרכו לבערו (12).

קטניות - אין צורך לכלול במכירה סוגי קטניות למיניהם, כיון שרשאי להשהותם בביתו בפסח (למנהגי הספרדים מותרים אף באכילה). אולם יש המחמירים לכלול גם מיני קטניות בשטר המכירה, כי פעמים שמעורב בהם גרעיני חמץ.

חמץ שבכלים - יש למכור גם את החמץ הדבוק בכלים (13). ויש שהחמירו למכור גם את בליעת הכלים (14). אך יש להקפיד שלא למכור את הכלים עצמם, כדי שלא יבוא לידי חיוב טבילה לאחר הפסח, אלא ידגיש שאינו מוכר אלא את החמץ הדבוק על הכלים (15).

אם נשאר לו אוכל מבושל שנתבשל בכלי חמץ קודם הפסח, אין צריך למכרו, אלא יצניעו במקום שלא יבוא לאכלו בפסח (16). רבים נהגו לפרט בשטר את סוגי החמץ, ומוסיפים שהמכירה תחול גם על החמץ שאין ידוע לו.

זמן המכירה - שנינו: שני דברים אינן ברשותו של אדם ועשאן

אמנם, למעשה כבר נתפשט המנהג, שאין צורך לבדוק את המקומות העתידיים להימכר לנכרי, זאת, על אף שהמכירה חלה רק ביום י"ד (19).

חמץ בעין

כאמור מצד הדין מותר למכור לנכרי גם חמץ גמור, אלא שיש נוהגים שלא למכור חמץ גמור, אלא אם כן ייגרם להם הפסד מרובה, אם יצטרכו לבערו.

על כן יש הנוהגים, שכדי להימנע ממכירת חמץ גמור, אזי את החמץ שנשאר להם ואינם חפצים לשורפו, הם נותנים לבעל המכולת וכדומה, המוכר בלא"ה את חמצו משום "הפסד מרובה" וכדומה, ולאחר הפסח חוזרים ולוקחים אותו מבעל המכולת, או שמשאירים אצלו את החמץ.

כדי להימנע מאיסור חמץ בפסח, עליהם להקנות את החמץ לבעל המכולת בקנין גמור, כדי שהחמץ יהיה קניינו של בעל המכולת, ויהיה כלול במכירת החמץ של בעל המכולת המוכר את החמץ כדת וכדין.

כמובן, שעל בעל המכולת להיות יהודי ירא שמים המבין שהוא קונה את החמץ בקנין גמור, ההופך להיות חמצו הפרטי, ומוכרו לנכרי ביחד עם כל החמץ. שאם לא כן, יישאר החמץ רכושו של הראשון [כאילו לא נתן את החמץ לבעל המכולת], ועלול לעבור בפסח באיסור בל יראה ובל ימצא.

הכתוב כאילו הן ברשותו. ואחד מהם הוא חמץ משש שעות ולמעלה, וחז"ל הוסיפו להחמיר מתחילת שעה שישית. על כן חובה למכור את החמץ לפני זמן האיסור, דהיינו קודם סוף השעה החמישית מהיום (לפי שעות זמניות), כי לאחר מכן יצא החמץ מרשותו ואינו יכול למכרו, ואז חייב לבערו מן העולם.

מכירת י"ג

בעלי מפעלים גדולים, או אנשים היוצאים מבתיהם למשך כל תקופת החג, וקשה להם לבדוק את החמץ בכל המקומות, נהגו למכור את כל אותם המקומות לנכרי, כדי להיפטר מחובת הבדיקה במקומות אלו.

אמנם נחלקו האחרונים, אם המכירה פוטרת אותם מחיוב בדיקה, או שלמרות שבדעתו למכור את אותם המקומות עם החמץ שבהם לנכרי, מכל מקום חייב לבדוק (17). לפי שהמכירה חלה רק מחר ביום י"ד, ובליילה בעת הבדיקה, עדיין אותם המקומות הם ברשותו וחייבים בבדיקה.

כדי לצאת ידי כל הדעות, יש שנהגו למכור את החמץ במכירה שתבוצע על ידי הרב לפני זמן הבדיקה, כלומר ביום י"ג בניסן (18). כמובן, שאין להשתמש באותם מקומות לאחר זמן המכירה. כבר כתבנו למעלה, שמן הראוי להשאיר לפחות מקום מסוים שלא נמכר, כדי לקיים במקום זה מצוה חשובה זו של בדיקת חמץ וביעורו, שהיא מן התורה.

(9) ע"ע בזה בשו"ת חתם סופר או"ח סימן קיא, ובערוך השולחן סימן תמח סעיף כז.

(10) שדי חמד מערכת חמץ ומצה סי' ט אות ו. ושם כתב הטעם, כדי שיהא דינו כפועל לעניין חתימתו על השטר ושתהא ידו כיד הבעלים.

(11) שו"ת בגדי ישע סימן ד.

(12) מעשה רב - מנהגי הגר"א.

(13) שו"ת חתם סופר או"ח סימן קט.

(14) הנה בחזו"א או"ח סי' קיז אות טו, כתב שאין צריך למכור את בליעת הכלים, וכ"ד רוב הפוסקים וכן פסק הגר"ש וואזנר בקונטרס מבית לוי.

אמנם באורחות רבנו אות טז, כתב בשם הגר"י קניבסקי, שהחזו"א נהג למכור גם את בליעת הכלים.

(15) חת"ס בתשובות או"ח סימן קט. וכן מביא בקונטרס מבית לוי, שהגר"ש וואזנר מקפיד שלא לכתוב שמוכר הכלים עצמם, כדי שלא להיכנס לחשש חיוב טבילה לאחר הפסח.

(16) שו"ע הרב סימן תמב סעיף ת, משנה ברורה שם ס"ק א. יש שהחמירו שלא להשאיר את המאכל בכלי חמץ, משום כבוש (אלא יעביירו לכלי של פסח או לכלי חד פעמי) - משנה ברורה שם בשם 'מקור חיים'.

(17) חיי אדם כלל קיט סעיף יח, הובא במ"ב סוף סימן תלו.

(18) פסקי תשובות סימן תלו ס"ג.

(19) משנה ברורה שם.

(1) שו"ע הרב סימן תמח סעיף א, מדברי הרמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק א הלכה ד.

(2) שו"ע הרב שם סעיף ב.

(3) שו"ע שם סעיף ג, שו"ע הרב שם סעיף ו.

(4) בספר מכירת חמץ כהלכתו, הובאו באריכות הסברים על כל הקניינים שהרב עושה בעת מכירת החמץ לגוי.

(5) ב"ח סימן תמח, ט"ז ומג"א שם ס"ק ד.

יש הסוברים שצריך להקנות את המקום לגוי, כדי שקנין הגוי על החמץ יוכל לחול על ידי קנין חצר וקנין 'מטלטלין' אגב קרקע' - מכירת חמץ כהלכתו פרק ז.

(6) לדעת הרבה אחרונים, די בהשכרת המקום ואין צורך למכרו לגוי - פסקי חתם סופר; מכירת חמץ פרק ה סעיף א, שו"ת דברי מלכיא חלק ד סימן כב.

הרבה גם ציינו, שעדיף להשכיר את אותם המקומות מאשר למוכרם. מספר טעמים בדבר:

א. מכירת הבית לגוי נראית כהערמה - שו"ת בית שלמה או"ח סימן צא.
ב. בארץ ישראל קיים טעם נוסף - איסור מכירת קרקע לגוי בארץ ישראל משום איסור 'לא תחנם' - מכירת חמץ כהלכתו שם.

(7) ב"ח סימן תמח, ט"ז ומג"א שם ס"ק ד, ועוד הרבה אחרונים.

יש הנוהגים, שחנניות ומפעלים המוכרים חמץ בעין, ימסרו לגוי מפתח של החנות או המפעל - מכירת חמץ כהלכתו פרק ב סעיף יח.

(8) משנה ברורה שם ס"ק יב, ערוך השולחן שם סעיף כג.

הואיל והשנה אברכים רבים יערכו את חג הפסח בביתם, וחסרים להם כלי פסח - האם יכולים להגעיל כלי חמץ, בזמן שעד היום נמנעו מזה והשתמשו רק עם כלי פסח?

פסקי הלכות הנהוצים לשעה זו מאת הגאון רבי יעקב שטרן שליט"א

חובה לעסוק בנקיון יסודי שרגילים לעשות בימים כתיקונם, ומה שחייבים זה מה שכתב הרמ"א (סו"ס תל"ג) שכל אדם צריך לכבד חדריו קודם הבדיקה, עכ"ל.

שאלה: מהו שיעור ט' קבין והאם אפשר לעשותו דרך מקלחת. תשובה: שיעור המים של ט' קבין הוא בערך שלושה עשר ליטר מים, ואפשר לקיימו גם דרך מקלחת (עם שפופרת מחוררת) כמו שכתב המנחת יצחק ושאר אחרונים. (ולענין הזמן של יציאת ה13 ליטר מים, תלוי כמובן בחוזק הזרם שבבית, ואפשר לנסות ע"י מילוי כלי המכיל שיעור הנ"ל והסתכלות על השעון).

שאלה: מקלחת שצריך להחזיק השפופרת, ביד האם יוצאים בה.

תשובה: גם בה יוצאים ויש להעביר מיד ליד תוך הזמן הנ"ל, באופן שהמים יגיעו לכל גופו (ועיין משנ"ב סי' פ"ח).

שאלה: אדם הנמצא בביתו ורואים אותו דרך החלון או המרפסת האם זה נחשב לו כתפילה בציבור.

תשובה: כן, זה נחשב לתפילה בציבור, כמו שכתבו הפוסקים. ויהי רצון מלפני אבינו שבשמים שתעבור במהרה מעלינו מחלה זו, וכל החולים יזכו במהרה לרפואה שלמה, וכל עמך בית ישראל יזכו לבריאות הגוף והנפש מתוך שמחת הלב והרחבת הדעת, ובמהרה נזכה לאורו של משיח צדקנו שיתגלה עלינו ברחמים גדולים, אמן.

ועל זה באתי על החתום מצפה לרחמי ה' ולישועתו יעקב מאיר שטרן

(פורסם ב'המודיע')

לאור המצב המיוחד והקשה ר"ל, הפוקד את העולם ורבים השואלים בדבר ה', הנני בזה בכמה פרטי דינים הנוגעים למעשה. **שאלה:** איך יש לנהוג השנה לגבי מכירת חמץ לאותם אנשים שאין דרכם למכור חמץ גמור והשנה לאור המצב קנו מצרכים שונים כמו פסטות וכיו"ב.

תשובה: גם מי שרגיל להקפיד לא למכור בשנה רגילה חמץ גמור, רשאי השנה למכור גם חמץ בעין, ואינו צריך לעשות התרת נדרים (עיין דגול מרובה יו"ד סימן רי"ד ושו"ת שבט הלח חלק ד' סימן ל"א).

שאלה: האם אפשר לעשות מכירת חמץ דרך הטלפון. תשובה: אפשר לעשות מכירת חמץ דרך הטלפון שממנים את הרב לשליח ומוסרים לו את כל הפרטים הנדרשים.

שאלה: הואיל והשנה רבים האברכים שיערכו את חג הפסח בביתם, וחסרים להם כלי פסח, האם יכולים לעשות הגעלת כלים בזמן שעד היום נמנעו מזה והשתמשו רק עם כלי פסח.

תשובה: פשוט שיכולים לעשות הגעלת כלים לכתחילה בלי פקפוק.

שאלה: לאור המלצת משרד הבריאות להמנע מלבקר הורים מבוגרים, איך יקיימו האבות הזקנים מצות 'והגדת לבנך'.

תשובה: גם אם האב נמצא רק עם זוגתו, מקיים הוא המצוה הנ"ל כמו שכתב החינוך (מצוה כ"א) והרמב"ם (מצוה קנ"ז, ובפ"ז הל"א מחמץ ומצוה) עיין עוד שו"ת אמרי יעקב (ח"א סימן ס').

שאלה: עד כמה חובת הנקיון ההלכתי לפסח. תשובה: חוץ מבדיקת חמץ שצריכה להיעשות כדין, אין שום

להתחיל את היום ברגל ימין

חוויה רוחנית מדי יום אצלך במייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד...
אקטואלי ומרתק.

הצטרפו בחינם לאלפי המנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

הפורתח
בכל יום...

המייל היומי של 'דרשו'

מהי הדרך להיות בשמחה?

שבת דף ל

"ללמדך שאין שכינה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שיחה ולא מתוך דברים בטלים, אלא מתוך דבר שמחה של מצוה"

הסוהר - בהווייתו היה שם, ואכן בזכות שלא ביקש לו תחבולות רק בטח בה' לכן הייתה גאולתו קודם הזמן. פעם אמר אברך להגה"צ רבי זלמן בריזל זצ"ל מיקירי קרתא דשופריא בלכתו ברחובה של עיר: "ר' זלמן, לפי 'מצב רוחך' נראה כאילו די גאנצע גאס איז דיינע (כאילו רחוב העיר עם כל החנויות והבנקים שייכים לך, ולכן הנך כל כך שמח וטוב לב). ויענהו ר' זלמן: "אכן, נכון הדבר, כל הרחוב שלי הוא, אלא שחס הבורא עלי, שלא אצטרך לשאת לבדי את כל ה'עול' מניהול החנויות והבנקים למיניהם, על כן העמיד עבורי אנשים לשמש אותי בכל מקום ומקום, אחד יעמוד על משמרתו בסופרמרקט, ומשנהו בבנק וכו', ואם תרצה אראה לך כי כנים דברי".

נכנס עמו ר' זלמן לאחת החנויות, ואמר למוכר: "הבה לי כיכר לחם!" תיכף נתן לו המוכר את מבוקשו כשר' זלמן נותן בעדם כמה פרוטות, לאחמ"כ נכנס עמו לבנק ויהי אך נקב בסכום מעות הנצרך לו מיד נתמלאה בקשתו. ביצאם משם הושיט ר' זלמן את ידו לטקס"י (מונית) והנה הוא עומד לפנייהם לשרתם. אמר לו ר' זלמן בניגון של שמחה: "הראית לדעת כי 'מלך' אנכי, וכל העם עומדים הכן לשרתני, כשרק אפצה את פי באיזה בקשה שהיא. וכי מדוע לא אהלך כשבת שחוק נסוכה תמיד על פני?!"...

(באר הפרשה)

הכתב סופר (שו"ת או"ח סי' כז) מקשה, וכי מעשי הקב"ה כמעשי בשר ודם, שמואס ומרחק את מי שפניו זועפות ולבו נשבר בקרבו? אדרבה, הרי הקב"ה 'שוכן את דכא'. אלא, כי מי שהוא בשלימות האמונה לא יכאב לבו ולא תתבלבל מחשבתו אם יבואו עליו אחד מהמקרים והצרות, ומי שכואב ונאנח ומצטער - יש בו חסרון אמונה ובטחון. על כן אמרו ז"ל 'אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה' - במי שמח לבו על ידי שבטוח הוא בה' כי לטב עביד, אף על פי שאינו רואה איך ומה.

וממשיך הכתב סופר שזהו הפירוש בפסוק 'ויהי ה' את יוסף' (בראשית לט ב), שאף בעת הצרה השרה ה' שכינתו עליו, ומדוע? כי תמיד היה בשמחה, והאיך היה בידו להיות בשמחה בתוך הצרות, ע"י שהחשיב את עצמו איש מצליח, באמונתו שמאת ה' היתה זאת להיטיבו באחריתו, וממילא קיבל הכל באהבה ובשמחה ולכן - ויהי ה' את יוסף, שהשרה עליו את שכינתו.

השפת אמת (פר' וישב תרמ"ו, תרס"א, מקץ תרנ"ח) מרחיב עוד ואומר, שבודאי היה ביד יוסף הצדיק לעשות תחבולות לצאת מבית האסורים, כי חכם גדול היה, וגם עשיר, שהרי היה בידו כל אשר לפוטיפר, ומסתמא היה יכול להציל עצמו מבית הסוהר. רק מאחר שהאמין כי כך הוא רצון ה' - שישב בבית האסורים, על כן 'היה שם' בלא תחבולות לצאת. והיינו דכתיב 'ויהי שם בבית

חמירא סכנתא

"חביבה מצוה בשעתה" נאמר גם על מצווה גדולה כתפילה בציבור. ויה"ר שלא נהיה כמו האוכל חמץ בסוכה בליל פסח משום שאוהב מאד את מצוות סוכה, וכמי שאוכל מצה בבית בחג הסוכות משום שאוהב מאד את מצוות מצה...

ונשמרתם מאד לנפשותיכם: דברים נוקבים בחובת השעה מאת הגאון רבי אשר ישעיה זלפריינד שליט"א דומ"צ קהל מהזיקי הדת אשדוד במענה לשאלת רבים, בענין השאלה האם לארגן מניינים בהיתר בגניבה על הגגות ובחדרי המדרגות. ולהישמר בכל היכולת שלא לפגוש אנשים גם לא במרחק שני עד כמה שידוע לי מהמציאות כעת, נראה לענ"ד דיש להיזהר ולהישמר בכל היכולת שלא לפגוש אנשים גם לא במרחק שני

מטר, ודמו ודם חבריו תלויים בראש המזלזל ומיקל בזה, והמזלזל בכך קרוב להיות שופך דמים ח"ו בשוגג הקרוב למזיד השם ישמרנו

זכינו למצוה נדירה של פעם בכמאה שנים, מצוות הצלת נפשות כפשוטה, ע"י כולנו. לא רק חברי הצלה, לא רק מנתחי לב. והיא סגולה הכי גדולה לקבלת התפילות. כל השומר את עצמו מלצאת מחוץ לבית שלא לצורך חיוני כקניית מצרכים ופרנסה, הרי הוא עסוק בהצלת נפשות בפועל ממש וזכותו גדולה עד אין לשער.

יש בתפילה בציבור ב' חלקים: א. מצוה, וכעת המצוה להתפלל ביחידות; ב. סגולה, וכעת הסגולה הכי גדולה נרכשת על ידי שמירה מלהיות בגדר רוצח. כל השומע לענ"ד ירחק נפשו בימים אלו מתפילה בציבור אפי בשטח פתוח. זה בלתי אפשרי שלא להתקרב זה לזה. ועל פי חכמת המתמטיקה והסטיסטיקה, כל פגישה בודדת כהיום שוות ערך לפגישה עם יותר ממאות אנשים. בימים אלו מתחילים לראות את זרעי המוות והפורענות שנזרעו בפגישות זה עם זה לפני כשבועיים. אמנם בעיקר בחו"ל, אבל זה בדרך לכאן על כל שונאי ישראל, והלוואי והשי"ת יחוס וירחם עלינו שאתבדה.

התורה מעידה עלינו רק עם חכם ונבון וגו' ואיזהו חכם הרואה את הנולד.

מעיקר הדין, בשביל להינצל מאיסור רציחה הקרוב למזיד ח"ו, התפילה ביחידות בימים אלו אינה קולא אלא חומרא, ולא חומרא להידור אלא חומרא וחובה. כל המתפלל ביחידות בבית יקבל על זה שכן השמור למציל נפש אחת ונפשות רבות מאד מישראל. עלינו לתפוס את עצמנו כעת לפני שיופיעו אצל שונאי ישראל התמונות שרואים כעת מאחינו בבורו פארק, ויליאמסבורג, מונסי, לייקווד וקראן הייטס וכו', עם הזקנים הלבנים המשובצים בזקנים שחורים. כעת מוטל עלינו לזכור, איך שהם-הם המזכירים לנו את דברי יהודי אונגריין בשלוותם היחסית כאשר הגיעו אליהם פליטי פולין וגאליציה, היו לא תהיה.

כמובן שלא מדובר במספרים כ"כ גדולים ואין ליכנס לפאניקה מוגזמת, אבל בכל זאת מדובר בחיים שלנו ושל חברינו לאורך ימים ושנים טובות ונעימות. וכל המשים אל ליבו כעת להישמר ולראות את [שאינו רוצה שיהיה] הנולד, הוא זה שיוכל לומר בעז"ה ידינו לא שפכו את הדם וגו', ומכלל הן וכו' ומידה טובה מרובה.

דעה זו היא דעת רבים המתריעים על כך מזה כמה שבועות. ולדעתם של רבים אלו, ברור שכל - או כמעט כל - האומרים ומפרסמים דעה שונה, הרי זה משום שלא הביאו להם את כל נתוני האמת בדבר סכנה זו. אלא שעד עתה היתה דעתם של המתריעים כקול קורא במדבר. אולי יש שמסתכלים עליהם בענין זה כתמהוניים והזויים, וזה מרתיע ולא נעים לדבר באופן כל כך חריף. אבל אני הקטן כשלעצמי אינני יכול לטמון את ראשי בחול. הסכנה ברורה! הכתובת רשומה על הקיר! והמצב ש[לא]יהיה

כאן בעוד שבועיים פלוס, ברור... לכל מי שאינו מנסה להשלוח את עצמו!!! חוסו על נפשותיכם והתפללו בבית, ואל תצאו ג"כ איש מפתח ביתו. וכל המתפלל בבית מציל נפשות ויבא על שרכו. אלא שיש לעשות זאת ברוגע בלי פאניקה, כי בכל זאת ברוך השם האחוזים מאד נמוכים ואינם מצדיקים בהלה ופאניקה.

פשוט שראוי לכוון את הילדים ואת עצמנו לעשות זאת באופן חינוכי, כגון להקצות פינת תפילה, ולהתפלל בשעה שידוע שיש בה רבים המתפללים, ויה"ר שנצליח לעשות זאת בחכמה ובאופן חינוכי. ב"ה שריחם עלינו, ומזה כמאה שנה ויותר לא היתה מגיפה רצינית. אבל כל מי שקרא בספרי קדמונינו יודע שבכל הדורות נהגו כן בעת מגיפה, להסתגר בהסגר אין יוצא ואין בא. אין זה חידוש של דור זה, אלא בכל דור בעת מגיפה היו בהסגר. כמובן שהכל תלוי לפי חומרת המגיפה, וכשהמגיפה היתה חזקה היו מקיימים הפסוק בישעיה כפשוטו וכפשט רבי ישעי' מטראני, "לך עמי בא בחדריך וסגור דלתך בעדך חבי כמעט רגע עד יעבור זעם" (ישעיהו פרק כו פסוק כ)

"חביבה מצוה בשעתה" נאמר גם על מצווה גדולה כתפילה בציבור. ויה"ר שלא נהיה כמו האוכל חמץ בסוכה בליל פסח משום שאוהב מאד את מצוות סוכה, והאוכל מצה בבית בחג הסוכות משום שאוהב מאד את מצוות מצה... החביבות של תפילה במנין היא רק מפני שהקב"ה צווה עליה, והוא זה שצווה עלינו כעת להישמר מהסכנה ולחוס ולרחם על חיינו חיי חברינו.

הנני חוזר וכופל בזה את הנראה לענ"ד, כי ממחר האלוקים לעשותו על כל שונאי ישראל, ליזהר בכל היכולת שלא לצאת כלל מהבית, לא ללכת ליד ובסמוך לאנשים. הוא, בניו, בנותיו ובני ביתו, כי אם לצורך קניית מצרכים חיוניים שיהא לגוף ולמערכת החיסון כוח ע"י אכילה ושתייה ברווח כל אחד לפי צרכו, או לצורך פרנסה, שעל זה התירה התורה להסתכן. וחוף מלצורך מצרכים חיוניים ופרנסה יש להיזהר מאד להיות סגור בבית עד כמה שאפשר.

אי"צ לציין את הגלוי וידוע לכולנו, שיש להיזהר מאד מאד שכאשר די וועלט וועט צוריק זיין וועלט [=כאשר העולם יחזור להיות 'עולם'] חזרה מצווה למקומה ביתר שאת וביתר עוז להתפלל בציבור, עם כל העניינים הגדולים שבמצוה גדולה זו, שיש ליזהר ולהתאמץ מאד בעבודה הן מצד עצם גדלות המצוה והן מצד הסגולה.

מיותר לציין שצריך לעשות כל מאמץ להיות בשמחה ובנחת וברוגע ובשלוה יותר מבימים כתיקונם, וכדברי מרן שליט"א [=מבעלזא שליט"א] במכתב קדשו. ומי שמרגיש בעצמו צורך להתאוורר להרחיב דעתו, ייצא לשוח בשדה וברחוב לבד במאה מטר הסמוך לביתו.

ובזכות מצוה גדולה זו המכרעת את כל מצוות התורה נזכה לכל הברכות שהבטיחה התורה. בגשמיות וברוחניות, ולאריכות ימים ושנים רבות טובות ונעימות, נשמה בגוף בהאי עלמא, לנחת רוח לפניו יתברך מתוך שמחה הרחבה וכל טוב סלה.

(המבשר)

האם עשרה אנשים בעשר מרפסות יכולים להצטרף למנין?

משולחנו של הרה"ג רבי מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א מורה הוראה 'נאות שמחה' - מודיעין עילית

לעשות כן ולסמוך על הכרעת השו"ע. ובשערי תשובה שם הביא להחיד"א במחזיק ברכה שכתב, שהיה בנסיעתו לאיטליה והוכנס לבידוד משך 40 יום בלאזיריטו, שהיה מיועד ע"מ שלא ידבקו במגיפה שהיתה באיטליה [ובהיותו שם חיבר ספרים כידוע], ושם הקל לצרף למנין בשני חדרים כשמקצתן רואים אלו את אלו ע"ש. ויש להאריך בזה וקיצרתי.

שאלה: בזמן צרה זו שאסרו גדולי ישראל להתאסף למניני תפילה, האם ניתן לצאת למרפסות עד שיהיו עשרה אנשים ולראות זה את זה ולהצטרף למנין ולומר קדיש וקדושה?
תשובה: כתב השו"ע (סי' נ"ה ס"ד) שמי שעומד מחוץ לבית הכנסת ומראה להם פניו משם מצטרף לעשרה, וכתב המשנ"ב שאם בנקל יכול להיות עמהם שיכנס עמהם, כיון שיש אחרונים שחולקים על דין זה. אבל באופן זה שאין עצה אחרת, בודאי יש

יארצייט הגאון רבי ישעיה ב"ר אברהם הורביץ השל"ה הק' בעל ה"שני לוחות הברית"
קדושת לילה זו (ליל הסדר) וכל הדינים הנוהגים בה היא קדושה רבה מאוד. על כן ראוי לאדם להיות נזהר שלא ידבר בלילה זו שום שיחה משיחת חולין ויזהיר לבני ביתו על זה, ולא יהיו נפרדים מדבקות השי"ת, רק יתעסקו במצוות הלילה ובסיפור ניסי מצרים ולפרסם לבני ביתו.

(השל"ה מסכת פסחים נר מצוה ד"ה לז)

נשתדל בליל הסדר, שקדושתו גדולה מאוד, להמנע מדיבורי חולין ולעסוק רק בסיפור ניסי יציאת מצרים.

להתקשר לתורה מסביב לשעון

מאת הרבנים הגאונים שליט"א

הרב **מאיר שפרכר שליט"א**
הדף היומי בבלי • עברית
שלוחה 2/2

הרב **אליהו אורנשטיין שליט"א**
הדף היומי בבלי • עברית
שלוחה 2/1

הרב **אפרים סגל שליט"א**
הדף היומי בבלי • עברית-אידיש
שלוחה 2/3-4

הרב **אריה זילברשטיין שליט"א**
הדף היומי בהלכה • עברית
שלוחה 1

הרב **יצחק לובינשטיין שליט"א**
הדף היומי בבלי • אנגלית
שלוחה 2/6

הרב **מרדכי שלמה פריינד שליט"א**
הדף היומי בהלכה • אידיש
שלוחה 1/3/1

שידורים חוזרים
ממעמדי סיום הש"ס
ומאירועי דרשו
שלוחה 5

הר"ר **יחיאל גולדברג הי"ד**
הפותח בכל יום - באידיש
שלוחה 3/2

הר"ר **אברהם פוקס הי"ד**
הפותח בכל יום - המייל היומי של דרשו
שלוחה 3/1

הר"י **שלום יכנס ואברהם פוקס הי"ד**
לקראת שבת מלכתא
סיפורים ופנינים מפרשת השבוע
שלוחה 7

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

חייגו: *4992 או 077-2222-666

האם יתכן שדגן יחמיץ בעודו מחובר לאדמה?

עליו גשם עז במשך מספר ימים, עד שהוא נכפף לאדמה מחמת המים, ושורה בתוך המים. ובגשמים מועטים, לכלל הדעות אין לחשוש שהדגן החמיץ, ומותר להשתמש בו אף ל'מצת המצוה', הטעונה שמירה יתירה מחימוץ.

[שו"ע תסז, ה ומשנ"ב יח; ביאורים ומוספים דרשו, 26; וראה שו"ע תנג, ד]

דגן המחובר לאדמה, בדרך כלל אינו מחמיץ במגע עם מים. אולם, אם הדגן כבר אינו 'זקוק' לאדמה, וכבר 'התייבש' - הריהו מחמיץ במגע עם מים בכמות מרובה, ולכן, אם ירדו על דגן כזה גשמים מרובים, אנו מניחים שהחמיץ. ויש שכתב שאף בגשמים מרובים אינו מחמיץ אלא אם כן ירד

מהו הזמן הראוי לקצירת החיטה לצורך אפיית המצות?

ויש שכתב שצריך לקצור את החיטה לצורך המצות בעודה ירוקה, אולם יש אומרים שצריך להמתין עד שתתלבן. ובארץ ישראל - בה אין הגשמים מצויים בעונה שבה מסתיים גידול החיטה - יש שהנהיגו לקצור את החיטה דווקא לאחר גמר הגידול.

[משנ"ב תסז, יז; ביאורים ומוספים דרשו, 25]

בהמשך לאמור: מכיון שקיימת אפשרות של התחמצות הדגן בעודו מחובר לאדמה, נוהגים המדקדקים במצוות לאכול בכל ימות הפסח רק מצה ה'שמורה' משעת קצירה (ראה שו"ע תנג, ד); כלומר, שהחיטה נקצרה בעודה לחה מעט, שאז בודאי לא החמיצה לפני קצירתה. וכך נהג הגר"א.

האם ניתן לאפות מצות מחיטה שחלק מגרגיריה נמצאו בקועים?

וקיים זן מסוים של חיטה, שנבקע מחמת עוביו, ולא מחמת חימוץ, ומותר לאוכלו בפסח למרות שנבקע, אך נדרשת התמצאות רבה כדי להבחין בסיבת הביקוע, אם היא אכן מחמת עובי הגרגיר, או מחמת חימוץ.

[שו"ע תסז, ו, ומשנ"ב יט; ביאורים ומוספים דרשו, 27-28]

גרגירי חיטה שבחלקם נמצא בקע, שהוא סימן לחימוץ הגרגיר - ניתן לאפות מצות משאר הגרגירים; אך כמובן, חובה לבוררם ולהוציא מתוכם את הבקועים. וגרגירים אלו שהוציאו מתוכם את הגרגירים הבקועים - נחלקו הפוסקים אם דינם כחיטה 'שמורה' הראויה ל'מצת המצוה' (ראה שו"ע תנג, ד).

* דגן שהובל בספינה - אם הוא יבש וקשה, וצורתו וצבעו לא השתנו, מותר לאוכלו בפסח. אך אם אחסנוהו בחלקה התחתון של הספינה, שבדרך כלל מוצף במים, אסור לאוכלו בפסח, מחשש שהחמיץ.

* בשנה גשומה מאוד, אף שהגשמים הרבים ירדו גם על ערימות הדגן שבשדות - מותר לאכול דגן זה בפסח, אך אם נמצאו בו שיבולים שצמחה בהן תוספת כלשהי מחמת לחות הגשמים - צריך שכמות השיבולים שלא העלו צמחים תהיה גדולה פי שישים מכמות השיבולים שהעלו צמחים.

מה שלמדנו לפני מאה ימים:

מדוע אסור לומר לגוי ביום חמישי לעשות מלאכה בשבת?

לעשות מלאכה בשבת, אין בזה איסור משום 'ממצוא חפצך', שהרי לא נאמר כן אלא השבת עצמה; אך האיסור הוא משום שנחשב כשליחו של ישראל. וכאשר אומר לגוי בשבת לעשות מלאכה בשבת, יש בכך איסור הן מצד שהגוי נחשב כשליחו, והן משום 'ממצוא חפצך'.

[משנ"ב תנ, טו; ביאורים ומוספים דרשו, 21: רמב"ם שבת ה, א]

חכמינו ז"ל אסרו לומר לגוי לעשות מלאכה בשבת. והפוסקים כתבו טעמים שונים לאיסור זה: א. מכיון שהגוי עושה על פי דיבורו של ישראל, הריהו נחשב כשליחו לעשיית המלאכה. ב. משום שנאמר: "אם תָּשִׁיב מְשֶׁבֶת רַגְלָךְ... וְכַבְּדְתָּ מַעֲשֵׂוֹת דָּרְכֶיךָ מְמַצּוֹא חֶפְצֶךָ וְדָבַר דָּבָר". ג. כדי שלא יבוא ישראל לעשות את המלאכה בעצמו.

וכתבו האחרונים, שכאשר ישראל אומר לגוי בערב שבת

הלוח היומי

י"א בניסן | רבינו משה ב"ר נחמן זצ"ל, הרמב"ן, מגירונדה

יארצייט:

ה"ל: רבינו משה ב"ר נחמן זצ"ל, הרמב"ן, מגירונדה.
ש"צ: ר' ישעיה ב"ר אברהם הלוי הורביץ זצ"ל, השל"ה הקדוש, ב' שני לוחות הברית.
תקצ"ט: ר' שלמה זלמן ב"ר יצחק ליפשיץ זצ"ל, אב"ד וארשא וב' חמדת שלמה.
תרל"ח: ר' בצלאל ב"ר ישראל משה הכהן זצ"ל, מוילנא, ב' ראשית ביכורים ומראה כהן.
תשס"ט: ר' אלחנן יוסף ב"ר שמואל הערצמאן זצ"ל, מחשובי תלמידי ישי' מיר, ב' נס ההצלה ועוד.
תש"ע: ר' ישראל אליהו ב"ר אלכסנדר זיסקינד ויינטרוב זצ"ל, ב' פתחי שערים, נפש אליהו ועוד.

האם מותר לכתוב בעיתון מאמרי שבה על אנשים?

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר 'חפץ חיים'

אסור לדבר עמו אודותיו. בביאורים ומוספים מפרטים מספר דוגמאות לכך: א) לדבר עם אומן אודות בני אומנותו, כתב בספר שמירת הלשון שאף כשאינו אומר עליו גנאי או שבח נכון מאד להיזהר מלדבר כלל. והוסיף, שאם מוכרח לדבר עמו אודותיו, יקצר את עמידתו עמו כדי שלא יגרר לספר לשון הרע. ב) כתב הספר חסידים שאין לשבח עשיר בפני עשיר אחר; אכן לשבח ירא שמים בפני ירא שמים אחר מותר, מפני שהשומע שמח בדבר ואינו מתקנא בו אלא מוסיף חכמה ואומר אעשה כמעשיו.

אופן נוסף שבו אסור לשבח אדם משום אבק לשון הרע, אפילו שלא בפני שונאיו ואפילו אינו מרבה בשבחו - כותב ה'חפץ חיים' בסעיף ב': ברבים אסור לשבח אדם בכל גונו, כי "במסיבת אנשים רגיל להימצא שם מימינים ומשמאילים או מקנאים, ועל ידי שיזכיר שבחיו יבואו לספר בגנותו". בהגה"ה מוסיף ה'חפץ חיים', כי אם הוא משער שהשומעים לא יגנוהו, וכגון שאינם מכירים אותו, מותר, כל שאינו משבחו יותר מדי.

אמנם, אדם שכבר הוחזק ברבים ונודע לכשר וצדיק ולא נמצא בו רעה ואשמה, מותר לשבחו גם כשיש בין השומעים שונאים ומקנאים לו, כי לא יוכלו לגנותו, מאחר ואם יגנוהו ידעו הכל שפיהם דיבר שוא. אדרבה, מצוה גדולה היא לשבח צדיקים, וכפי שמביאים בביאורים ומוספים מדברי חז"ל בחשיבות הענין. לאור האמור, האם מותר לכתוב מאמרי שבח בעיתון על אנשים? והרי הקוראים עלולים לגנותם? בביאורים ומוספים מביאים, כי יש שכתב שהטעם שנוהגים היתר בדבר הוא, משום שלפעמים יש בכך טובה לאדם המדובר, או תועלת לציבור להעמיד הדברים על בוריים. ויש שכתב טעם אחר להיתר, כיון שהדרך שכל אדם קורא את הדברים בביתו ולא ברבים, ועל כל יחיד בפני עצמו אין חשש שיספר בגנותו. [ולמרות שבמאמרים מסוג זה מרבים בשבח, שדבר זה נאסר גם בפני יחיד, מכל מקום בזה לא שייך טעם האיסור שהוזכר לעיל, שהמספר עצמו יסיים בגנאי או שהשומע יאמר לו 'מדוע אתה מרבה בשבחו'].

היום מתחילים כלל ט' מהלכות לשון הרע, העוסק בדיני אבק לשון הרע. בגמרא נאמר שכולם נכשלים באבק לשון הרע, וביאר המסילת ישרים שמפני רוב דקותו של איסור זה אין בני אדם מכירים אותו. והוסיפה הגמרא שאין יום שאדם ניצל בו מאבק לשון הרע. אמנם לעיל בהקדמה כתב ה'חפץ חיים', שכוונת הגמרא שבסתמא אי אפשר להינצל, אבל מי שנותן לבו ורעיונו לזה יכול להינצל [ביאורים ומוספים].

בסעיף א' נותן ה'חפץ חיים' דוגמאות לדיבורים האסורים משום אבק לשון הרע - כגון מי שאומר: "מי היה מאמין שפלוגי יהיה כמו שהוא עכשיו"; או: "אינני רוצה לספר מה היה..." וכיוצא בזה, שיש בזה רמז לגנות.

אופן נוסף של אבק לשון הרע הוא, אם מספר בשבחו של אדם בפני שונאיו, שבזה גורם להם שיספרו בגנותו. וכן אם מרבה לספר בשבחו, אסור אפילו שלא בפני שונאיו, משום שעל ידי זה רגיל בעצמו לגנותו לבסוף, ולומר - "חוץ ממדה רעה זו שיש בו..." או שהשומעים ישיבוהו: "למה אתה מרבה לספר בשבחו, והלא יש בו מדה רעה פלונית" וכו'.

ומהו הגדר של 'ריבוי שבח'? בביאורים ומוספים מביאים כי יש שכתב דהיינו כשלפי הנסיבות נראה הדבר כזר בעיני השומעים או בעיני המספר בעצמו, אבל שבח גדול שהולם את האיש ההוא בעיני השומעים ולא נראה בעיניהם כדבר מוזר, מותר.

ואף אם לא מרבה בשבח, רק משבחו בכמה מעלות שיש בו ומדבריו ניתן להבין שהוא חסר בשאר המעלות שלא הוזכרו - התבאר ב'באר מים חיים' שאסור משום אבק לשון הרע. אכן, לומר על בחור שהוא לומד ארבע שעות ביום כשהוא אמור ללמוד יותר שעות כל יום - דעת הגר"נ קרליץ שאינו אבק לשון הרע אלא לשון הרע גמור.

בהגה"ה כותב ה'חפץ חיים' עוד, כי מהדוגמאות הנ"ל נלמד שהוא הדין לכל כיוצא בזה, אם רוצה לדבר עם אחד אודות מישהו, והוא משער שאין לבו שלם עמו ויבוא על ידי זה לגנותו,